

Wij beweerden hier te vinden een kleine landelijke samenleving, die gedurende haar historie een zekere merkwaardige cultuurvorm heeft ontwikkeld, in beginsel en in kleiner omvang hetzelfde wat de historische groote culturen waren (waarvan wij het dan ook een rest noemden). Dit wil niet zeggen, dat in al haar veelvuldigen rijkdom en veelzijdigheid van vormen hier bestaat wat wij gewoonlijk onder het begrip cultuur verstaan. Integendeel, wat wij hier aantreffen is slechts primitief en eenvoudig en slechts gering vergeleken bij de grootsche ontplooiing der menschelijke kracht in stijl en harmonische schoonheid, die de beschavingen der oudheid waren. Toch onderscheidt men duidelijk de vormen, die het leven hier aangenomen heeft van hetgeen men aantreft op de dorpen elders, dat men slechts kan zien als het onderdeel der wereldbeschaving, als het typische plattelandsche en boersche element in die beschaving, naast bijv. het steedsche, en ook in een zekere verhouding tot de organen dier beschaving, de functies, waaraan het deel heeft, de industrie, de landbouw, de politiek, de wetenschap enz. Hier is dat alles evenwel geheel anders. Hier is datgene aanwezig, waaraan wij het verschil herkennen van een samenleving, die een ontwikkelingsgang doormaakt en vaak ordeloos en verward is, met een cultuur, die is de synthetische, stijlvolle ontplooiing der krachten die in de menschheid zijn.

Wat hier dus een cultuur genoemd wordt is inderdaad slechts een klein en gering voorbeeld van de grandiooze uitdrukking van het menschelijke in schoonen stijl, wat eigenlijk onder dit begrip verstaan wordt. Klein en gering n.l. in den vorm. Er is hier geen rijkdom van vormen, geen expositie van majesteit, praal, luister. Maar het *w e z e n* is *e c h t*. En het *wezen* dezer kleine gemeenschap is anders dan wat men in andere dorpen elders op het platteland kan aantreffen. (Ik vergelijk met het dorp, en het platteland, omdat Staphorst een dorp is.)

M.i. is cultuur tenslotte niet anders dan de ritueele levenshandeling, het tot schoonen vorm en gebaar geworden leven. Het is misschien ver in de historie de magische kracht van een buitengewonen enkeling (als voorbeeld noem ik den ontzaglijken Mohammed) geweest, die de dwalend-chaotische krachten om zich heen, van zijn medemenschen, in een genialen vorm wist te binden en te richten tot eenheid en gestyleerde ontplooiing. Wat alle leven moet zijn: „de uitstraling van het Goddelijke”, heeft hier zijn harmonischen vorm gevonden, die deze kosmische handeling zichtbaar en bewust maakt.

Eenmaal in den aanvang vond het wonder plaats dat de vorm gevonden werd, waarin de levenskrachten, die in het nog primitieve en natuurlijke ras bestonden, zich konden kristalliseeren. Het gezamenlijke leven der menschen werd, inplaats van een richtinglooze chaos, waarin al de krachten wild hun weg zochten en ook onderling kampten en botsten, een harmonie,